

izvrševali, ali ne. Ker pa je naš poklic prevelikega pomena in enake prihodnosti, ker smo v zdanji preosnovi največ ljudski učitelji odločilni, ali se bode šola povoljno, brez ovirajočih zaprek, brez ovinkov, enakomerno in lehkotno gojila, zato je sveta naša naloga, da storimo vse, kar jej utegue koristiti, jo pred svetom povišati in jej more pridobiti pravo mesto.

K tej strokovnjaški izomiki svojega poklica pridružiti se mora neumorno, pridno izpolnovanje vseh učiteljevih dolžnosti. Ne samo natančno opravilo v posameznih urah mej šolskim letom zadostuje, ampak tudi zunaj šolskih sten bodimo pravi ljudski učitelji. Neodrašenemu kakor odrašenemu svetu moramo svetiti z lepim vzgledom; s pridobljeno omiko moramo narod poučevati, na polji kmetijstva, v šolskih vrteh posnemajoč vzgled kazati in na tak način polagoma mej narodom zavzemati prostor, ki nam je odkazan v povestnici, ki ga nam zdanjost ponuja in prihodnost zagotavlja. Z duhovenskim stanom vzporedno v soglasji mej sebojnim nam je naše delo odkazano; z drugimi uradniškimi stanovi nimamo sličnega, in se tudi po teh kaj ravnati ne smemo.

Merodajno za nas mlajše učitelje bodi nam vedno geslo pred očmi: Naše ljudsko šolstvo je zdaj v preosnovalni dōbi; omika mnogo od njega zahteva, pri tem delovanji je, ali bode in kako bode napredovalo. Vsekakor mu je slikovita bodočnost zagotovljena, če bodo njegovi izvršitelji, ljudski učitelji, prav razumeti in enako izpolnovati hoteli dolžnosti svojega poklica. Ker se tedaj na eni strani boj bje za idealen prepotreben zboljšek našega stanu, na drugi strani pak si s tem tudi materialno stanje takō osigurimo, kakor ga zahteva vrednost našega poklica, zato bodimo v izpolnovanji svojih dolžnosti vestni in vztrajni. To je namreč dvojna naloga zdanje ljudske šole.

Knjiga Slovénska

XIX. veku.

Franec Serafin Metelko (1789 — 1860) je po slovstvenem dejanji in nehanji opisan v Jezičniku IX—XI l. 1871—3 str. 1—145 po znamenitih besedah Slomšekovih: „Tihemu potoku podoben, ki lepe senožeti in ravne polja rosi, je delal Metelko do svoje sive starosti kakti naš drugi Dobrovski. Bil je Metelko ves Slovenec, in pa Doleneec. Bodi mu slava!“ (Drobtinc. 1862.)

Janez Pavel Ješenak (Jeschenagg) r. v Slovenjem Gradcu 25. jun. 1755, latinske in modroslovne šole obiskoval v Nemškem Gradcu, bogoslovne v Ljubljani, mašnik l. 1782, kaplan v Gornjem Gradu, na Vranskem, župnik v Ulimju, začasno dekan v Kozjem, korar v Novomestu na Kranjskem, l. 1803 stolni prošt in škofovski namestnik v Š. Andražu, kjer je u. 19. sept. 1827. Deloval je veliko za narodno omiko, in posebno o tem, da Lavantinska škofija dobí več domače duhovščine. V ta namen si je dokaj prizadel, da so v Celju napravile se latinske šole, katerim je naposled volil tudi vse svoje knjige. Iskreno ga je opisal Slomšek v Drobt. 1848 str. 92—102 (Gl. Macun Slov. Štaj. str. 66), kjer pravi:

„Vučili so otroke keršanskiga nauka, ino so v pomoč podučjenja a) mali Katehizem poslovenili, ki ga še zdaj po domačih šolah imamo. Vadili so bogaboječe farmane b) svetih cerkvenih pesm. Ena tih se še zdaj per povzdigovanji v naših cerkvah poje: Zdaj bomo videli Boga resničniga itd. — Pa ne le za dušno hrano so skerbili svojim otrokam dober oče, tudi za časno srečo so jim dajali dobre svete. Imeli so

malo kmetijo, . . . omislili so si dobre nemške bukve, pre naredili in poslovenili so jih svojim farmanam za potrebo: c) Bukve za Pomoč, inu Prid Kmetam potrebne, ukupložene za Slovence od Joanneza Paula Jeschenagg perviga Fajmeštra preden cesarske kraljeve Fare Ullimie, inu vuda ces. kra. Tovaršje deželiskiga Kmetovanja u Graci. Pervi deil od oskerbljenja tih Njiv. V' Celli per Jožepu od Bacho, c. k. Krasie Stiskaucu. 1821. 8. X. str. 149. — Zapopadik od I. dejla: Uvod. Od zemle, merglna ali laporja, gnoja, oranja, prahe, ogonov ali osredkov, semenskiga zerna, sejtve inu žita, snetja ali snetlivca v žiti, brane. — „Škoda, de niso dalne bukve od oskerbljenja travnikov, od živinske reje ino od gospodarstva na svetlo prišle! Velike opravila, starost ino pa smert so jim dobro delo vbratile (Drobt. 1848 str. 96)“. — Pričujoče bukve poklanja „Ukupložnig“ ces. visokosti . . . Joannezu . . . višivajvodarju oesterreiske dežele . . . začetniku, inu predstojniku c. k. Tovaršje dež. Kmetovanja u Štajerskim Vajvodarstvu . . .

„Nemc ima zadosti bukov, z' katerih se zna per svojmu Kmetovanju podučiti: Kakor pak Nemc obilnost, ima Slovenc pomankanje. Lete bukve so tedaj ena pervina za Slovence . . . Jest ne rečem, inu deleč je misel od mene, de bi leta bukve v vukih tega kmetovanja, inu polskiga dela, kakor tudi v jeziki, inu besedi kaj popolnoma bile. Popolnamast v eni, kakor v drugi reči čaka na prihodnost, ino zato zanesem se na spregled tih modrih. Letu je saj moju veselje, de leta bukve v slovenskim jeziki, kateri še enu skerbuu, inu modru pilo potrebuje, inu v katerim je taku tešku zavol pomankanje besede svojo misel, taku, koker je, izreči, te perve so v ti reči, katere led, če ne prelomjo, saj nalomjo. Slovenci, enu dobru, inu zvestu ludstvu, meni niso neznani“ . . . Iz predgovora bodi na pr.:

„ . . . Ali ste vi le ena celo majhina pešica ljudi, de se na vas nima gledati“. Pol Štajerske, inu Koroške, inu cela Krajska dežela je vas polna. Vas je taužent, inu taužent, ja več kakor en milion! tak' tedaj eno imenitno kardelo! Bukve, katire so vam dosihmal v roke dane, so bukve svete vere, keršanskiga vuka, inu pobožnosti ali andohti; takih bukov pak, iz katirih bi se znali kmetijo vučiti, ali katire bi vam per vaših vsakdanih potrebah na pomoč bile, vi nimate. Pričujoče so te bukve. Iz tih se znate vučiti po postavah nature kmetvati, traunike oskerbeti, živino ter zdravo, kakor bolano dobro rediti, inu prav hišovati. Prejmite tedaj Slovenci! te bukve iz rok eniga Slovenca, katir drugiga dobička za svoje delo, inu ukupzlaganje tih bukov ne želi, kakor vašo voljo po tih vam danih postavah kmetvati, inu hišvati“ . . . Posamezne postave pričjenja s kakim rekom v pesniški obliki p.: „Zemljo delaj, je Bog djal, — Žegnat' hočem, kar boš s'jal. — Skerbno delaj, ter ga moli, — De ti pošle deža dol. — — Skerbi za obilni, inu mastni gnoj; — Boš ti, 'nu tvoji gleštal v trebuhu loj. — — Orač! potreben, in' častitliv je tvoj stan, — Kir perdelaš kruha nam, in' seb' za vsak dan. — — Kakoršino zerno bodeš sijal, — Takošino bodeš v kašto djal. — — Plug, brana 'nu motika, — Kmet! to se za te šika, — Vse drugo le pusti na stran'. — Če le boš na svoje delo gledal, — Ne lakoun' po norški časti špegal, — Kmet! ti bodeš od vsih štiman. — „Vaše dela, lubi kmeti, če so lih blatne, inu včasi smerdlive, so saj pred Bogam, inu vsim pametnim ludim svete, poštene, inu potrebne (str. 148).“

Mihál Barla, Kővágó - Órske Fare Dühovni Pafztér, je spisal l. 1821 knjigo, ktera je prišla na svetlo l. 1823 v 8. str. X. 503 v Soproni z naslovom: Krszczanszke Nove Peszmene Knige Szprávlene Evangyelicsánszким Gmainam — v ondašnji vže znani pisavi. V predgovoru pravi na pr. (v Gajici): „Verni Krščeni! V - eti Knigaj se ti Krščanske nove Pesmi davajo v - roke. Spravlene so v - čistom Tvojem Slovenskom jeziki; čiste so i na krščanstvo gledoč, takaj rázumne i pobožne.

Naideš v-eti na vsake Svetke, na vsako priliko, vu kakšojšté stavi si, i vu vsakoj dūševnoj potrebčini, pripravno Boga zvišavanje, dūševni trošt, isrdca Tvojega pobogšavanje. V-tom prvom Graduvali se je dosta zmenkanja nahájalo, i ništere nespodobne reči; niti ta Slovenščina je nej bila prava, nego vu vngom tali na túhi jezik ze ornjena: štero vsaki lahko na pamet vjeme. Kakoli je pa pravo v-oni prvi pesmaj, to vse se i v-eti, v-lepši red postavleno, nahája itd.^a — Držanje ti knjig: Pesmeno zdūhavanje. Pri začetki Bože Slūžbe. Med Božov Slūžbov. I. Tal. Pesmi na te prednejšo Svetke. Koledne (Božične), Vūzenske, Risalske (Binkoštné). II. Od vere návuka. Od Boga, i Bože Spodobnosti. Dela Boža. III. Pravo Krščanstvo. Dužnosti proti Bogi, samom sebi, našemi bližnjemi. IV. Hvalodavanje i prošnje vu vsake féle Stavi i spodobi. Stave ti lūdi. Žitka pripetjé. Občinsko Bože dobročinenje. Vu občinski nevolaj. V. Na govūšno vrēmen slišajoče Pesmi.

Nádavek. Pri začetki bože slūžbe. V-Koledni Svetki. Nebeski Oča! Hvala Tebi za to Dobroto, kaj se je narodio Sin Tvoj Jezus, Te Kristus, Kí nam je svetlost, pót, Ino zveličanje. — Na vūzenske (velikonočne) svetke. Oh zmožnost Boža! Jezus je od smrti Dnes gori stano odičeni; Hvalmo tak Jezusa; On je smrt obládao, Nam žitka svetlost dao. — Na Risalske svetke. Istinski je Bog; Jezus je Vučenikom Svetoga Dūha poslao, dao dnes; Hvalmo Boga, I prosmo Svetoga Dūha moč Na svetlost i svestvo.

Janez Bedenčič r. v Šent-Vidu nad Ljubljano 21. dec. 1777, kaplan v Kranju, v Cirknici, župnik v Logatcu, pri sv. Petru v Ljubljani, dekan v Kamniku, u. 1. apr. 1843. — Anton Clementini, v Bohinju pri Stari Fužini r. 5. okt. 1744, pozneje fajmošter pri Devici Mariji v Polji, kanonik in stolni župnik v Ljubljani, u. 19. okt. 1826 — je spisal: Sveti Križovi pot, to je premišlvanje terplenja Jezusa Kristusa, iz Svetiga Pisma napravlenu (skuzi Antona Klementini). V Lublani per J. Retzerju 1808. 8. 95 (Šafařik 136). — Križov pot, ali premišlvanje Kristusoviga terplenja. V Lublani 1818. 12. 33. „Dieser Križov pot gehört unter die sprachlich genauen Bücher, da er von Prof. Metelko durchgelesen wurde“ (Šaf. 136). — Prejšnji a) Sveti Križovi pot pa je v 4. natisku dal na svetlo Janez Bedenčič. V Lublani 1826. 8. 184. J. Sassenberg. — Iz njegovega predgovora bodi v izgled:

„Nisim mislil, de med vami kaj drugiga vem, ku Jezusa Kristusa, inu tega križaniga, je rekel S. Pavl I. Kor. 2, 2. Aku bi tá Vèlik vučenik inu Apostel danas k' nam prišal, bi nam ravno takú rekel, kakor je Korintarjam pisal, namreč, de za drugo vučenost noče med nami vediti, ku za vučenost od Jezusa Kristusa Križaniga; zakaj kakú se sme od vere polniga vučenika bol po veri reči? Kaj bol zveličanskiga se more slišati? Kaj se more bol z pridam govoriti? Nič ni, kar bi v vernih sercih brumnost bol živú obudilo; nič kar bi dušne bolezni bol ozdravilo; nič, kar bi greh bol zaterlu; nič kar bi kristijanske čednosti bol redilo inu ustanovilo, ku spomin Križaniga Jezusa itd.“

b) Thomaža Kempenzarja čvetire Bukve. Pot k nebesam, katiro je pokazal Jezus Kristus. Petiga Natisa. V Lublani . . . A. H. Hohn. Natis. J. Sassenberg 1825. 8. XI. 315. „Skuzi Janeza Bedenčiča — Es ist diess eine neue Edition des Thomas a Kempis nach der alten, vor - Zalokarischen Uebersetzung (Šaf. 138).“ — Iz predgovora:

„Thomaš Kempenzar Mašnik ino Korar je od Boga zadobil modrost Svetnikov, služil je Gospodu v ponižnosti, ino je molil njegovu svetu Ime v duhu ino v resnici. Besede večniga življenja je noč ino dan premišlval, bil je izgled Bogo dopadlive brumnosti, odvernil je veliku grešnikov od hudobne poti, ino je še po smerti vučenik resnice božje v bukvicah, v katirih vučí pot k Nebesam, katiro je pokazal Jezus Kristus . . . Vsaka duša, katira tih bukvic navuke bere, v dobrimu sercu ohrani, ino premišluje,

reče kar je Krajlica od Sabé od modrosti Krajla Salomona rekla: Resnica je, kar sim povedati slišala; vekši je modrost Kempenzarja kakor slovenje od njega". . . — V. Od branja sv. Pisma: „V bukvah svetiga pisma jišimo resnice, ino ne modre zgovornosti. Sveto pismo se more brati v duhu, v katirimu je pisano. V bukvah imamo več naš prid, ko visoko govorjenje iskati. Tako radi berimo svete, ino majhine vučenosti bukve, kakor taiste, v katerih se visoka, ino globoka vučenost najde. Nepusti se skoz imenitnost taistiga, katiri je bukve pisal, pregovoriti, ne prašej, če je velike, ali majhine vučenosti bil, temoč ljubezen do čiste, ino gole resnice naj te k brani perganja. Na prašej, kdo je to rekel, temoč to, kar je govorjeno, si k sercu uzemi (str. 11).“

Jakob Dolenc, r. 20. maja 1798 v Ljubljani, duhovni pomočnik v Šmartinu pri Kranju, v Kamniku, v Poljanah nad Loko, škofov kaplan, župnik na Bistrici v Bohinju, dekan v Stari Loki, u. 15. dec. 1846: Pridiga, ktero so milost. prečast. Firšt in Gosp. Gd. Anton Aloiz Ljublanski Škof imeli per S. Jakopu v Ljublani 30. mal. tr. 1826 per prvi procesji svetiga leta, iz nemšk. prestavljena (od G. Dolenca). J. Sassenberg 8. 28. — Zadna pridiga, s' ktero so mil. knez véliki Škof Auguštín Gruber 4. pros. 1824 . . slovo jemali. V Ljubljani 1824. 8. 1. p. — Pastirski list v slovo: Auguštín po božji ino apost. Sédeža milosti Ljubljanski Škof itd. vsim vernim Ljublj. Škofije zdravje ter Škofji blagoslov ino žegen.“ 1824 — pa: Presvétiga Gospoda našiga Piusa VII. po božji previdnosti Papeža apostolsko pismo, z' ktirim je družba, imenovana karbonarska, preklicana. V Lubl. 1822. L. 2 p. Poslovenil prof. Fr. S. Metelko (Šafarik S. 125. 149).

Friderik Baraga r. 29. jun. 1797 v Doberničah, vzrejen v Trebnjem, učil se v Ljubljani, pravoslovja na Dunaju, podal se v bogoslovje, postal mašnik l. 1823, kaplan v Šmartinu poleg Kranja, l. 1828 v Metliki, šel l. 1830 v Ameriko, misijonaril mej Indijani v raznih krajih (Cincinnati, L' Arbre croche, Velika Voda ili Šmarija, La-pointe, Lac superior, L' Anse itd., postane veliki namestnik škofije Detroaške, l. 1853 škof v Šmariji (Saut-Sainte-Marie), se preseli v Market (Marquette), kjer — obolévši v cerkvenem zboru Baltimorskem — umrje 19. jan. 1868. — Na Slovensko je prišel iz Amerike prvikrat l. 1837, in drugikrat l. 1854. Življenje in delovanje njegovo je popisal dr. Leon Vončina v knjižici družbe sv. Mohora l. 1869 z naslovom: „Friderik Baraga, prvi kranjski apostoljski misijonar in škof med Indijani v Ameriki.“ Na njegovo prošnjo sem ondi jaz sestavil Baragovo slovstveno delovanje pod nadpisom: Baraga, svetla zvezda na slovstvenem nebu kranjsko-slovenskem in očipve-indijanskem (8. str. 186 — 198). Le zarad vzajemne književne povéstnice naj se ponovijo tukaj spiski njegovi, ki so:

1) Opominvanje eniga duhovniga pastirja na svoje oučice v' sredi svetiga leta 1826. Zložu Fridrih Baraga, kaplan. s. l. 8°. 1/2 p. „Zwei geistliche Lieder, in denen auf Richtigkeit der Sprache und des Metrums keine Rücksicht genommen wurde (Šaf. 81).“ To leto vže tudi spisana je prišla na svetlo:

2) Dušna Paša za kristjane, ktéri želé v' duhu in resnici Boga moliti. Spisal Friderik Baraga, kaplan v Metliki. V Ljubljani natis. (2000 zv.) J. Sassenberg 1830. 8. 503. — II. nat. (3500 zv.) l. 1831. — IV. 1845. str. 545. — VII. 1869. str. 479. — VIII. nat. 1872. — „Veliko dobrih in lepih molitnih bukvic smo dobili Slovenci pozneje, vendar segajo posebno stareji radi še sedaj po Dušni Paši, ktera jim zadostuje v vseh dušnih potrebah (str. 187).“

3) Od Počeševanja in posnemanja Matere božje. V Ljubljani, 1830. 8. VI. 418. Natis. J. Sassenberg, na prodaj Jan. Klemenz. — „Eine Nachahmung der Imitatio des Thomas a Kempis (Šaf. 139).“ — O besedi bodi v razgled iz predgovora:

„Nar veči čast in hvalo smo dolžni Bogu, ki nas je po svoji podobi stvaril, ki se je včlovečil, nas z' britkim terpljenjem in z grenko smertjo od večniga pogubljenja odrešil, in ki nas obdaruje z vsimi potrebnimi gnadami, de bi tukaj živeli po njegovi sveti volji, in tamkaj v nebesih se per njem večno veselili. Za Bogam pa zasluži našo nar veči čast in hvalo Marija, nebeška kraljica, ta prečudna, zmed vsih mili „ov Adamovih hčer od vekomaj izvoljena, od svete Trojice visoko češena devica, ljubljena hči Očeta nebeškiga, deviška mati Sinu božjiga, neomadežana nevesta sv. Duha. — Vsi svetniki v nebesih, vsi kori angelov in arhangelov jo časte neprenehama; in nar viši Kerubi in Serafi nebeški si v čast štejejo, de so v številu njenih služabnikov. — Toraj so jo pa tudi vsi svetniki na zemlji od nekedaj tako visoko častili, posebno cerkovni učeniki, razsvetljeni perjatli božji. S. Bonaventura . . S. Ciril . . S. Hieronim piše . . . — Častimo in ljubimo jo tedaj tudi mi po svoji slabosti, kakor je dobrim otrokam njih ljuba mati častiti in ljubiti. Ona je prav naša mati. Jezus, kader je umiral na s. križi, je ni le s. Janezu, ampak nam vsim vernim kristjanam mater zročil. Skažimo ji pa čast in ljubezen posebno s' posnemanjem njenih svetih zgledov; to ji bo nar ljubši. Mislimo si v vsih okolišinah svojiga življenja: „Kako bi bila Marija v takih okolišinah storila?“ in potlej si perzadenimo, vselej po njenih zgledih storiti. De bote pa v vsih okolišinah svojiga življenja ložej spoznali, ljubi moji! kako je Marija v enakih okolišinah storila: sim vam prestavil prav lepe in podučne bukve v kranjski jezik, ker je v našim jeziku malo dobrih bukev od matere božje; desiravno bi se spodobilo, de bi jih veliko imeli, zakaj Marija je posebna patrona vsiga slovenskiga ljudstva. Berite te bukve počasu in s premislikam, sicer ne bote mogli vsiga umeti, kar je podučniga v njih; berite jih tudi s terdnim sklepan, vselej zvesto po zgledih matere božje živeti, kakor v teh bukvah zapisano najdete. Preden pa začnete brati, zdihnite vselej k Bogu, de s. Duh razsvetli vaš um, omeči vaše serce, in vterdi vašo voljo v dobrim. Prosite tudi Marijo, nar močniši pomočnico, de prosi za vas Boga, de bo to branje Bogu in njegovi presveti materi v čast, vašim dušam pa v večno zveličanje. Prosite pa tudi za-me Boga, de se ozre milostivo na-me, in me ohrani v svoji gnadi, „de ki drugim pridigijem, sam za-veržen ne bom.“ — Friderik Baraga.

4) Obiskovanje Jezusa Kristusa v' presvetim rešnjim telesu in pozdravljenje Marije prečiste device. V Ljublani natis. J. Blaznik 1832. 12. IX. 314.

5) Premišljevanje štirih poslednjih reči. V Ljublani. Blaznik. 1837. 12. VI. 422. — „Šest let je že preteklo, piše Baraga v predgovoru, kar sim zapustil našo ljubo kranjsko deželo, kar sim nehal božjo besedo svojim preljubim Krajncam oznanovati . . . Ali, desiravno sim tako daleč od vas odločen, preljubi moji Krajnci! več ko dva tavžent ur, je vender moje serce vedno pri vas . . . Ker ne morem več svetih resnic naše vere, ktere nam k zveličanju pomagajo, z besedo med vami oznanovati, sim vam spisal le-te bukve, polne zveličanskiga premišljevanja itd. . . Prejmite le-te bukve, ktere sim vam v tako daljni deželi spisal, v znamenje moje velike ljubezni do vas in mojih serčnih željá vašiga zveličanja, moji preljubi, nikdar pozabljeni Krajnci!“

6) Zlate Jabelka. V Ljublani. Blaznik 1844. 8. 286. — IV. nat. 1878.

7) Nebeške Rože. V Ljublani. Blaznik 1846. 12. 462. — Iz daljne Amerike je čez morje pošiljal Baraga ljubeznjiva pisma svojim sorodnikom, zanimljiva poročila v letnike družbe sv. Leopolda, Slovencem pa lepe slovenske knjige. Kakor Valvasor nekđaj — je popisal Indijane, njihove šege in navade, v knjižici, ktera je l. 1837 prišla na svetlo v jeziku francoskem v Parizu, v nemškem: „Geschichte, Charakter, Sitten und Gebräuche der nordamerikanischen Indier“, (Laibach J.

Blasnik. 8. 200) ter poslovenjena po J. Keku v Ljubljani z naslovom: Popis navad in zadržanja Indijanov Polnočne Amerike. 8. 165. Prav mično popisuje Baraga ob kratkem Indijane, njih dušne in telesne lastnosti, obleko, stanovanišča in živež, izdelke, lov gozdnih žival in rib, ženitve in izrejo otrok, vero, vojske in boje, gosposko in oblastnike, bolezni in zdravila, in slednjič šege, ki jih imajo pri pogrebih.

Domá že se je Baraga naučil razun slovenskega, nemškega, latinskega in grškega, tudi francoskega in talijanskega jezika; poznej se je navadil še angleškega. Med Indijani se je koj poprijel učenja njihovih narečij. Da bi mogel sveto vero in po njej pravo omiko razširjati in utrjevati med njimi, vstanovil jim je — kakor Slovenom Ciril — pisavo ter jel zlagati podučne in pobožne knjige v njihovem jeziku, katerih nekatere so tiskane bile v Ljubljani pri Blazniku, nekatere pa v Detroitu in Cincinnati (Vid. Fr. Baraga po družb. sv. Mohor. str. 194—196). Kakor sta Ciril in Metod l. 868 knjige, kar sta jih spisala slovenski, skazala v Rimu tedanjemu papežu Hadrijanu II.; tako je vladika Baraga l. 1854 prvo slovnico in prvi slovar v Očipvejskem narečji poklonil v Rimu ranjkemu sv. Očetu Piju IX. — Imenitna sta mej Indijani posebno dva rodova: Otavejci in Očipvejci, katerih jezik ima le 17 glasov (brez l, r, f, v, u), besede pa nekatere silo dolge, kakor: „bigwakamigibidjiganikewiniwag“, po slovenski „kmetje“. — „Kitchitwa Marie, gaganodamawichin, tchi wi machkawendamiid Kije-Manito, kaginig tchi mino-ijiwebisiian t. j. Češčena si Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blažena si med ženami.“ — „Le eno je potrebno; iščite najprej Božjega kraljestva in njegove pravice! Črka morí, duh je, kateri oživlja itd.“ To slovilo sv. pisma je bilo Baragu vodilo v besedi, v pisanji, v vsem dejanji. Naj ga razkošni svet prezira, češ: „Naš je narod težkom mukom mnogi mučio aga: Nu najgore mučio ga — Strašnom prětnjom žarkog pakla Fedehrik Bar-aga (St. Vraz V. 1877)“: istina je in ostane, da, ako bi ga tudi pozabil kdaj Indijan Očipvejec, nikdar zabil ne bode svojega pobožnega pisatelja Miroslava ali Friderika Baraga — verni Slovénec.

Prvi poldnevnik in čas za ves svet.

Črtica iz zemljepisa.

I.

V Washington-u, glavnem mestu zedinjenih držav, je bil zbran 1884. l. mednárodní kongres, da določi prvi meridian (poldnevnik) in čas veljaven po vsem svetu. O istem vprašanji se je razgovarjal geodetiški zbor v Rimu leto poprej, in na četrtem nemškem zemljepisnem zboru 17.—19. aprila 1884. l. je bilo tudi nekaj tega na dnevnem redu. Ni dvomiti nad tem, da se mora to določiti v bližnji prihodnosti. Občinstvo sicer ni mnogo o tem zvedilo, a stvar je vendar zeló važna; to se vidi tudi nekoliko iz tega, da je bilo pri zboru v Washington-u zbranih zastopovalcev dva in dvajset raznih držav.

Da spoznamo, kako važno je to vprašanje, pomislimo, kako čudovito je občevanje napredovalo v kakih 40. do 50. letih. Kako se je včasih potovalo, kako pa sedaj! Iz Ljubljane do Dunaja se je potrebovalo kakih štirnajst dni, v šestih tednih se je zvedelo še le, kar se je v Parizu zgodilo, dan danes bi pa kakšen nepokojen politikar nevolje skopnel, ko bi mogel toliko časa čakati na novice. — Ob kratkem rečeno, dežela se je deželi, ljudstvo ljudstvu približalo na način skoro neverjeten, a sedaj morajo pa ljudje tudi misliti, kako bodo poravnali razlike pri prometu in trgovini, da se lože med sabo porazumó. Užé imamo splošno mero in uteži; svetovno pogodbo zarad pošť, mednárodno porazumljenje, kar se tiče telegrafa, ki sí tudi prizadeva, postaviti jednote splošno ve-